

USA. Monessen er centrum i Pennsylvanias udslukte stål hjerte, hvor kun Trump-skilte signalerer liv i halvtomme villakvarterer. Pittsburgh er den genopblomstrede mønsterby i Hillary-land, fyldt med *start-up*-virksomheder, teknologi-pionerer og et rigt kulturliv. Reportage fra to radikalt forskellige udgaver af den amerikanske virkelighed.

To byer

AF OLE NYENG

MONESSEN/PITTSBURGH – Lou Mavrakis er med sine 79 år gammel nok til at kunne huske den oktoberdag i 1962, da præsident John F. Kennedy kom og holdt tale i Monessen, dengang en blomstrende stålindustri-by i det sydvestlige Pennsylvania. »Kennedy takkede for den store opbakning, denne by og egn altid havde givet Demokraterne. Og han erklærede, at han ville overbevise de få vælgere, der ikke havde stemt på ham ved valget i 1960, om at give ham deres stemme i 1964. Donald Trump kom i juni i år og holdt tale på akkurat samme sted som Kennedy, på pladsen foran aluminiumsfabrikken. Han fortalte folk, hvad de gerne ville høre – at han vil bringe kullet og stålet tilbage. Tror jeg på ham? *Hell, no!* Men han gav folk håb. Har Obama været her i de otte år, han har været præsident? Har Hillary Clinton været her en eneste gang? Nej, aldrig.«

Hvis Lou Mavrakis lyder som en vred, gammel mand, så er det, fordi han er det. Han er, trods sin høje alder, borgmester i en by, om hvilken man kan sige, at klicheen »har kendt bedre dage« er på sin plads. Faktisk har jeg aldrig set noget lignende. Når af-industrialiseringen rammer en amerikansk by, er den nådesløs.

Tidligere beskæftigede Pittsburgh Steel 8.000 stålarbejdere i Monessen, og et lignende antal i nabobyerne langs Monongahela-floden, Charleroi og Donora. American Chain and Cabel sikrede job til yderligere 2000 stålarbejdere. Men i midten af 1980'erne bukkede stålproduktionen under for den internationale konkurrence.

»23.000 job i stålindustrien forsvandt inden for en radius på tre kilometer herfra i løbet af ganske få år. Dertil kom alle de virksomheder, der var forbundet med stålindustrien. Vi havde en koksfabrik, vi havde kulminer. Vi havde en maskinfabrik i Charleroi, og glasproduktion. Alt var indbyrdes forbundet. Hvad sker der, når alle disse virksomheder lukker? Så lukker fødevarerindustrien, benzintankene og supermarkederne. Indtil midten af 80'erne boede der 22.000 mennesker i Monessen. Nu bor her en tredjedel.«

Tour de deroute

Mavrakis læser døren til sit borgmesterkontor og tager mig med på en rundtur i sin hårdt ramte by. Hovedgaden, Donner Avenue, er fyldt med bygninger fra tiden omkring forrige århundredeskifte, da byen voksede hurtigt. Nu er de i varierende grader af forfald; i mange ejendomme har krydsfinerplader erstattet vinduerne. Et par genbrugsbutikker og spillebuler er åbne på hovedgaden, ellers synes næsten al økonomisk aktivitet at være indstillet.

Mange har tilsyneladende forladt deres ejendomme i huj og hast. I Eisenbergs møbelvarehus står et terrasse-møblement med stærkt falmede striber stadig i udstillingsvinduet. I butikken med kontorartikler har nogen efterladt en Olivetti-skrivemaskine fra anno dazumal. Et parkeringshus i afskallet beton er fuldstændig tomt. Men lavpriskæden Dollar General holder stand endnu. Og Monessens gamle handelshøjskole har fundet ny anvendelse: Som »Tom Savinis horror-effekt-skole«, hvor unge fra hele verden kommer for at lære at lave gysereffekter i film. Omgivelserne kunne næppe være mere velvalgte.

»*Fucking misery*, det er, hvad det er,« siger borgmester Mavrakis, som ingen kan beskyldte for at pynte på realiteterne. »Da industrien lukkede ned i midten og slutningen af 1980'erne, og folk flyttede, mistede vi to tredjedele af vores skattegrundlag. Men vi skulle stadig opretholde byens funktioner. Hvem skulle overtage bygningerne i bymidten, når der ikke var nogen tilbage? Vi måtte planke dem til. Og det var signalet til, at folk kunne bryde ind og stjæle kobberet i ledningerne og alt andet af værdi. Så flyttede prostitutionen og narkomanerne ind. Den her by siges at være regionens distributionscenter for narkotika.«

»Men du har slet ikke set det værste endnu,« siger borgmester Mavrakis og tager mig med en tur *uptown*, til vilakvartererne, hvor de relativt velønnede stålarbejdere lod

Monessen og Pittsburgh ligger i Pennsylvania, en del af det såkaldte »Rust-bælte«, som har lidt under udflytningen af industriarbejdspladser. Men universitetsbyen Pittsburgh, som ses på billedet, har været langt heldigere med at tiltrække nye typer erhverv end Monessen, hvor selv borgmesteren beskriver situationen som »a fucking misery«. FOTO: SCANPIX

rummelige boliger opføre til sig selv og deres familier.

Nu står omkring 400 af dem og forfalder. Folk er flyttet uden at kunne få dem solgt. For hvem skulle købe?

Mavrakis stopper foran en ejendom, et tilsyneladende beboet hus midt i forfaldet. »Her bor en god ven af mig. Han er 89 år og prøver at holde sit hus, så godt han kan, mens resten af nabolaget forfalder. Han kan ikke sælge. Han kommer til at dø her, omgivet af rotter.«

Rundt om hjørnet stopper borgmesteren op igen. »Her ligger den syriske kirke, men menigheden er her ikke længere. Du kan købe den for 49.000 dollar (335.000 kroner).«

Hillary for Prison

Længere oppe på bakken tynder det ud i forfaldet; her bor de, der trods alt stadig kan finde arbejde i byen – på koksfabrikken, der fortsat kører, om end på nedsat kraft, på aluminiumsfabrikken, den nye brødfabrik eller i den offentlige sektor. Planerne foran villaerne er næsten alle steder oversået med Trump-skilte. Foran en klynge viller ser jeg dog nogle »Hillary for President«-skilte. Det viser sig, da jeg kommer nærmere, at der står »Prison«, ikke »President«.

»Vi har 35 kondemnerede ejendomme i bymidten og 400 kondemnerede viller oppe på bakken. Og forladte ejendomme er for en by, hvad kræfter er for et menneske: Det breder sig, hvis det ikke bliver stoppet,« siger borgmesteren, da vi er på vej tilbage til hans kontor.

»Men vi har ingen ressourcer til at rive dem ned, for det koster penge. Og vi får ingen hjælp, og det pisser mig af. Jeg har skrevet tre breve til præsident Obama om det, og han har aldrig svaret mig, selv om jeg repræsenterer 7.500 mennesker, og både min kone og jeg var aktivister for ham i 2008 og i 2012. Hvis regeringen kunne give mig fem millioner dollar, så kunne jeg rage blokkene i byen ned og åbne hele downtown for nye initiativer. Jeg kunne få nye seriøse investorer til at komme ved at give dem byggegrundene gratis. Vi har stadig infrastrukturen, vi har jernbanen, vi har floden, tre kilometer herfra løber Interstate 70-motorvejen, vi har stadig gode skoler. Arbejdspladserne i kul- og stålindustrien kommer aldrig tilbage, det ved jeg. Men kan vi bringe andre former for job til Monessen? Så absolut. Det kræver bare, at regeringen

begynder at investere i vores eget land i stedet for at sende alle pengene til lande, der hader os.«

Den sidste del af bemærkningen lyder som *Trump classic*, men Mavrakis betyder, at han har været demokrat hele sit liv.

Ingen illusioner

Mavrakis fik job på stålværket, så snart han kom ud af skolen som 17-årig. Han arbejdede der i ni år, lønnen var god, langt bedre end den, hans læreruddannede bror fik. Han blev formand for den lokale afdeling af US Steelworkers og blev senere ansat i fagforeningens internationale afdeling. Så der har aldrig hersket tvivl om Mavrakis' politiske ståsted.

»Men nu har jeg ingen illusioner længere. Jeg har været igennem så mange valgkampagner – alle kandidater lyver, *every fucking one!* De får din stemme og skider på dig. Vi har haft otte år med Bush, derefter otte år med Obama, og ingen af dem gjorde noget som helst for denne dal. Så nu er jeg for første gang i mit liv i den situation, at jeg ikke kan stemme på nogen af præsidentkandidaterne. Med Hillary får vi bare mere af det samme, og Trump taler somme tider, som om han er fra forstanden. Hvis de to, Clinton og Trump, er det bedste, dette land kan tilbyde, så er vi virkelig ude at skide.«

»Trump fortalte folk, hvad de gerne ville høre – at han vil bringe kullet og stålet tilbage. Tror jeg på ham? *Hell, no!* Men han gav folk håb.«

Lou Mavrakis, borgmester i Monessen

Lou Mavrakis introducerer mig for en af sine venner, en gammel kollega fra stålværket, Robert Dojanovic, der i dag er direktør for et selskab, der sælger medicinaludstyr og – efter udsmykningen af hans kontor at domme – en meget stor Star Wars-fan. Han er for længst gået over til Republikanerne, selv om også han kommer fra en stålarbejder-familie.

»Hvis du var god til sport, kom du på college, hvis ikke, var det stålværket. Og jeg var glad for det. Du kunne forsørge en familie, du fik børn, købte hus, købte bil, du var ikke rig, men kunne betale dine regninger. Den amerikanske drøm. Og du var demokrat. Punktum. Ingen tvivl om det. Fordi Demokraterne tog sig af arbejderne, og Republikanerne tog sig af de andre. Desværre satte noget, der hedder virkeligheden, ind. Stålværkerne lukkede, og Demokraterne gjorde intet for dig. Det hele var bare forbi. Der er mange sørgelige historier om gode mænd, der bare ventede på, at stålproduktionen skulle komme tilbage. De blev alkoholikere, deres koner forlod dem, de begik selvmord. Andre, som jeg, tænkte: *This sucks*, lad mig prøve noget på egen hånd. Det var dengang, jeg blev republikaner, under Reagan. *He's my man.*«

Og nu er det så Donald Trump, der har Dojanovic' opbakning. Af forskellige grunde: Den politiske korrekthed er »blevet for meget«. Obamacare, præsidentens sundhedsreform, er »en katastrofe, der kun gavner forsikringselskaberne«. Den passive forsørgelse er for stor – »over halvdelen af befolkningen sutter på det offentlige patter«, som han udtrykker det.

Men mest af alt på grund af indvandringen: »Når jeg er nede ved Rio Grande ved grænsen til Mexico, ser jeg over floden, som mange steder bare er en å, man kan vade over. Og jeg ser folk leve i hytter lavet af krydsfiner. Og så vender jeg mig om og ser de fattigste af de fattige i USA leve som konger på velfærd i sammenligning med mexicanerne. Hvis jeg var mexicaner, ville jeg også tænke: Lad mig få mine børn derover. Så der må en mur eller i hvert fald en skrappere regulering til, for som indvandringen er nu, er det slemt.«

En anden verden

Det er på grund af stemningen i byer som Monessen og de andre døende kul- og stålbyer i det vestlige og centrale Pennsylvania, at Donald Trumps kampagneapparat havde udset sig Pennsylvania som plukkemoden ved dette års præsidentvalg, selv om staten har stemt på den demokratiske kandidat ved de seneste seks valg. Pennsylvania har en langt

ældre vælgerbefolkning end gennemsnittet (den femte-ældste) samt en større andel af hvide vælgere, hvilket skulle gavne Trump. Der er i store dele af den traditionelt demokratiske arbejderklasse en stærk skepsis over for de handelsaftaler og den globalisering, som Trump også har markeret sig stærkt imod. Desuden vinder Demokraterne ikke med nogen stor margin i *The Keystone State*: Obama fik således »kun« 52 procent af stemmerne i opgøret mod Mitt Romney i 2012. Endelig er det store antal medlemmer af valgkollegiet, 20, som en sejr i Pennsylvania vil give, så godt som afgørende for Trumps chancer for at nå Det Hvide Hus.

Men Pennsylvania har vist sig resistent over for Trumps tilnærmelser. I skrivende stund giver websitet Real Clear Politics' gennemsnitsmåling Hillary Clinton en føring på 5,7 procentpoint i staten, en anelse over hendes føring i de nationale målinger. Det skyldes ikke mindst, at Clinton har stor appel blandt de mere veluddannede vælgere i de større byer som Philadelphia og Pittsburgh samt deres forstads-kvarterer.

45 kilometer fra borgmester Mavrakis' kriseramte by, Monessen – i Pittsburgh med 2,3 millioner indbyggere, inklusive forstæder – møder man en helt anden verden.

Pittsburgh har haft sin egen nedtur, og også her var det den amerikanske stålindustri kollapsede i kampen mod mindre løntunge konkurrenter, der var hovedårsagen. Alene fra 1980 til 1984 forsvandt over halvdelen – 55.000 af 100.000 – af arbejdspladserne i industrien, og følgevirkningerne ramte som altid den lokale småproduktion, handelen og det offentlige budgetter.

Men i modsætning til Monessen og de andre mindre stålbyer lykkedes det Pittsburgh at hive sig selv op ved håret. Bystyret indtog en særdeles aktiv rolle for at få et offentligt-privat samarbejde op at stå, ikke mindst ved at trække på byens to store universiteter, University of Pittsburgh og Carnegie Mellon University. En del af den nye innovative økonomi flyttede til byen. Det er nærmest symbolsk, at fødevareregiganten Nabiscos fabrik, der lukkede i 1998, i dag er Googles hovedkontor i byen. Med den nye aktivitet i hightech-virksomhederne fulgte også en opblomstring af kunsthåndværker- og kulturvirksomheder, til dels med basis i det tidligere industriområde, The Strip.

Og selvfølgelig skulle det blive i Pittsburgh, at transportselskabet Uber i september i år indledte sit første forsøg med førerløse biler – 50 sådanne biler er sluppet ud i trafikken i byens centrum, i første omgang dog med en menneskelig chauffør på passagersædet, som skal observere og korrigere fejl.

»Jeg voksede selv op i en stål-by i det vestlige Pennsylvania og var dreng, da vi oplevede denne pludselige massearbejdsløshed, der forkroblede vores by og gjorde næsten alle vores fædre arbejdsløse,« siger Eric Harvey. Han er grundlægger og leder af et typisk *start-up*-selskab, Imagine Careers, der samler alle tilgængelige data om virksomheder – om hvilke færdigheder, der kræves af de ansatte, hvilken arbejdskultur der hersker, og hvilke personalgoder der tilbydes – og stiller dem til rådighed i en nemt tilgængelig søgemaskine for arbejdstagere. Dermed kan man søge efter job, på samme måde som man kan søge på hotelværelser, flyrejser eller boliger.

»Jeg kom til Pittsburgh i 2002 og har oplevet, hvordan byen har kunnet forny sig ved at satse på gode universiteter, sundhedsteknologi, informationsteknologi og finanssektoren. Vi har kunnet tiltrække nogle fantastiske virksomheder – Facebook, Uber, Apple og Google – der gør, at talentmassen er blevet her i stedet for at rejse ud. Det har igen ført til, at der er grundlag for et blomstrende kulturliv, hvad der har gjort det endnu mere attraktivt at bo her. Det hele er en cirkulær proces.«

Robotterne kommer

Jeg møder professor Martial Hebert, leder af Robotteknologisk Institut ved Carnegie Mellon-universitetet, og spørger, om enhver større by i virkeligheden kunne redde sig selv op af sumpen ved at satse på noget anderledes.

»Både og. Vi skiller os ud her i Pittsburgh ved for det første at være en mindre og derfor mere overskuelig by, hvor mange kender hinanden, og for det andet ved, at der hersker en helt særlig pionerånd med tradition for et meget tæt samarbejde mellem universiteterne, byens myndigheder og erhvervslivet. Myndighederne begrænser os ikke hele tiden med unødige restriktioner og bureaukrati, de giver økonomisk støtte til *start-up*-virksomheder og er gode til at stille den infrastruktur til rådighed, der er vigtig for at tiltrække folk og få dem til at blive her. Og vores tætte samarbejde med erhvervslivet gør, at vi straks kan få afprøvet værdien af vores forskning i den virkelige verden, også dens kommercielle muligheder.«

Robotteknologisk Institut på Carnegie Mellon føles meget langt fra den verden, jeg lige har forladt – borgmester Mavrakis og hans kriseramte by – og jeg spørger professor Hebert, om han forstår frygten for, at den robotteknologi, han er med til at fremelske, overflødiggør flere job, end den skaber.

»Det er altid et vanskeligt spørgsmål at svare på. Jeg vil prøve at undgå standardsvaret fra sådan en som mig: Selvfølgelig vil teknologisk udvikling skabe større økonomisk aktivitet og flere job, for det har den gjort hidtil.«

Professor Hebert fortsætter: »Hvis du ser på specifikke brancher og specifikke regioner, så er der helt sikkert vanskeligheder forårsaget af den teknologiske udvikling. Men ser man det hele i én stor sammenhæng, er udvikling af teknologien den eneste måde at få økonomien til at vokse på. Når du ser på befolkningstallet om 20-30 år, problemet med aldring og den kendsgerning, at den produktive andel af befolkningen vil gå dramatisk ned, betyder det, at langt færre mennesker må producere mere. Den eneste måde, vi kan gøre det på, er gennem udvikling af teknologien. Men vejen dertil vil være fyldt med bump. Så det er alles ansvar, ikke mindst den politiske ledelses ansvar, at disse bump bliver så lempelige som muligt.«

– *Men er vi ikke på vej mod et samfund, hvor robotterne gør arbejdet, og der bliver behov for færre og færre mennesker på arbejdsmarkedet?*

»Der kommer til at være funktioner, hvor robotter vil erstatte mennesker. Men ved at gøre det, gør de det muligt at skabe nye funktioner. Meget af det, vi gør, er jo at skabe et samarbejde mellem mennesker og robotter, ikke at erstatte mennesker med robotter. Tag for eksempel computeren: Den har gjort folk med en basal uddannelse i stand til at udføre ting, som man ikke drømte om at kunne gøre for 30 år siden. Det samme vil robotter. Du skal ikke tænke på robotter som noget, der erstatter dig, men som noget, der sætter dig i stand til at gøre noget nyt.«

★★★★★ Jyllands-Posten

★★★★★ Politiken

★★★★★ Kristeligt Dagblad

★★★★★ Børsen

★★★★★ Berlingske

Théodore Rousseau

Ustyrlig natur / 13.10.16 – 8.1.17

Glyptoteket